

УДК 94(477):355.01]:061.2(560=411.2)-86
DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/78-2-3>

Галина САГАН,
orcid.org/0000-0001-8301-849X
доктор історичних наук,
професор кафедри всесвітньої історії
Київського столичного університету імені Бориса Грінченка
(Київ, Україна) h.sahan@kubg.edu.ua

Владислав ШУТОЧКІН,
orcid.org/0009-0002-1265-4602
студент II курсу магістратури факультету суспільно-гуманітарних наук
Київського столичного університету імені Бориса Грінченка
(Київ, Україна) voshutochkin.fshn23m@kubg.edu.ua

УКРАЇНСЬКА ДІАСПОРА В ТУРЕЧЧИНІ ПІД ЧАС ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ РОСІЇ ДО УКРАЇНИ: НОВІ ВИКЛИКИ ТА ТЕНДЕНЦІЇ

У розвідці розкрито діяльність української громади в Туреччині в часи повномасштабного вторгнення РФ до України. У ході дослідження показано виклики, які породжені потужною агресією Росії. Офіційними документами та звітами з сайтів дипломатичних інституцій України і Туреччини та матеріали ЗМІ обох країн продемонстровано сучасний стан та розвиток української громади в Туреччині, реалізацію українцями соціально-гуманітарних проєктів, життя українців у Турецькій Республіці під час повномасштабного вторгнення Росії до України. Проаналізовано основні перешкоди в житті українських біженців у Турецькій Республіці.

У ході дослідження з'ясовано, що внаслідок повномасштабного вторгнення Росії до України, Туреччина стала новим притулком для численної групи українських біженців. Вони зіткнулися з низкою викликів, такими як адаптація до нових умов життя та наявності культурних відмінностей. Вагомою є підтримка українських спілок та інших недержавних організацій, які допомагають інтегруватися в турецький простір. Українська діаспора в Туреччині активно долучилася до створення мереж підтримки та стала організовувати благодійні акції на допомогу Україні.

Незважаючи на складнощі, українці в Туреччині намагаються підтримувати свою культуру, традиції та мову. Це проявляється в організації культурних заходів, святкуванні українських свят та відкритті навчальних закладів. Досвід українців у Туреччині під час великої війни також акцентує увагу на важливості правового статусу мігрантів і забезпечення їхніх прав. Війна в Україні активізувала глобальну солідарність, зокрема через українську діаспору, що формує нові шляхи співпраці з іншими країнами в забезпеченні політичної та матеріальної підтримки, яка є важливою для збереження української незалежності та ідентичності.

Ключові слова: повномасштабне вторгнення, українська громада, українсько-турецькі зв'язки, еміграція, соціально-гуманітарні проєкти, політичні акції.

Galyna SAGAN,
orcid.org/0000-0001-8301-849X
DSc (History),
Professor at the Department of World History
Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University
(Kyiv, Ukraine) h.sahan@kubg.edu.ua

Vladyslav SHUTOCHKIN,
orcid.org/0009-0002-1265-4602
Student of the 2nd year of the Master's Degree at the Faculty of Social Sciences and Humanities
Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University
(Kyiv, Ukraine) voshutochkin.fshn23m@kubg.edu.ua

THE UKRAINIAN DIASPORA IN TÜRKIYE DURING RUSSIA'S FULL-SCALE INVASION OF UKRAINE: NEW CHALLENGES AND TRENDS

The study reveals the activities of the Ukrainian community in Turkey during the full-scale Russian invasion of Ukraine. The study shows the challenges posed by Russia's powerful aggression. Official documents and reports from the websites of the diplomatic institutions of Ukraine and Turkey, as well as media materials from both countries, demonstrate the

current state and development of the Ukrainian community in Turkey, the implementation of social and humanitarian projects by Ukrainians, and the life of Ukrainians in the Republic of Turkey during Russia's full-scale invasion of Ukraine. The main obstacles in the lives of Ukrainian refugees in the Republic of Turkey are analysed.

The study shows that as a result of Russia's full-scale invasion of Ukraine, Turkey has become a new refuge for a large group of Ukrainian refugees. They have faced a number of challenges, such as adapting to new living conditions and cultural differences. The support of Ukrainian associations and other NGOs that help them integrate into the Turkish space is important. The Ukrainian diaspora in Turkey has been actively involved in creating support networks and organising charity events to help Ukraine.

Despite the difficulties, Ukrainians in Turkey are trying to maintain their culture, traditions and language. This is manifested in the organisation of cultural events, the celebration of Ukrainian holidays and the opening of educational institutions. The experience of Ukrainians in Turkey during the Great War also highlights the importance of the legal status of migrants and ensuring their rights. The war in Ukraine has intensified global solidarity, in particular through the Ukrainian diaspora, which is forging new ways of cooperation with other countries in providing political and material support that is essential to preserving Ukraine's independence and identity.

Key words: *full-scale invasion, Ukrainian community, Ukrainian-Turkish ties, emigration, social and humanitarian projects, political actions.*

Постановка проблеми. Історія української громади у країнах Сходу залишається малодослідженою. На відміну від української діаспори в країнах Заходу, яка має понад столітню історію активної громадської та культурно-просвітницької діяльності, українці на Сході почали об'єднуватися лише в останні десятиріччя ХХ століття, у зв'язку з еміграцією внаслідок розвалу СРСР. Однак, українська присутність у Туреччині налічує не одне століття. Варто лише згадати ім'я Роксолани (Гюрем Султан) та її сина – турецького султана Селіма II, щоб розуміти, наскільки сильними й давніми є українсько-турецькі зв'язки. Наразі українська громада в Туреччині створила осередки по всій країні та низку громадських і культурних організацій. Це дає змогу говорити про українську етнічну спільноту в Туреччині як про діаспору та частину українського етносу, яка підтримує духовний зв'язок з історичною батьківщиною, що дає їй можливість забезпечувати розвиток своєї спільноти та етнокультурну спадкоємність поколінь. Саме українські діаспори по світу першими відгукнулися допомогти Україні на початку російської агресії у 2014 р., а до того підтримували боротьбу українського народу за європейський вектор життя. Нині, у часи повномасштабного вторгнення РФ до України, українці Туреччини намагаються допомогти багатьом громадянам нашої країни, які постраждали від дій рашистської армії, проводять багатотисячні акції на підтримку України задля привернення уваги світової спільноти до дій Росії, які суперечать нормам міжнародного права. Діаспоряни також влаштовують культурно-просвітницькі та освітні заходи для популяризації української культури, допомагають українським дітям в опануванні національної освіти на території Туреччини. Дослідження діяльності української діаспори в Турецькій Республіці за час повномасштабного вторгнення є актуальним, розширює поле взаємодії та підтримки між нашими

державами, результати якої можна спостерігати в рішучій політичній і практичній підтримці України з боку турецького уряду.

Аналіз досліджень. Як зазначалося, питання історії та діяльності української спільноти в Туреччині є малодослідженим. Однією з вагомих праць, яка аналізує історичні аспекти культурних зв'язків між українцями і турками та розкриває причини присутності українців на турецькій землі, є робота Г. Саган (Саган, 2017: 63–70). Дослідниця робить історичний екскурс контактів українців та турків, починаючи із Середньовіччя та до падіння Османської імперії, вказує на причини міграції наших предків до Анатолії, чи інших земель, що входили до складу цієї держави (Саган, 2006: 10–16). Цікавою працею щодо української діаспори в Туреччині є стаття О. Сухобокової (Сухобокова, 2021: 135–148). Дослідниця зазначає, що зважаючи на особливості української громади в Туреччині, яку становлять переважно вихідці незалежної України, які емігрували у 90-их роках ХХ сторіччя, головну роль у її об'єднанні відіграло прагнення зберегти і передати своїм нащадкам українську мову, культуру та ознайомити з ними турецьке суспільство. О. Сухобокова також зауважує, що певним каталізатором активізації громадської діяльності діаспори на підтримку України стали події, які пов'язані з Революцією Гідності та російською збройною агресією проти нашої держави.

Дослідження О. Ауліна (Аулін, 2019: 438–444) розглядало вплив української діаспори в реалізації соціальних та гуманітарних проєктів не тільки в Україні, а й в Туреччині. Науковець зазначає, що за сприяння Посольства України в Турецькій Республіці, Генерального консульства України та активістів української діаспори у 2008 р. було створено Українське культурне товариство в Стамбулі, а у 2009 р. – організацію «Українська родина» в Анталі. Також, за сприяння української громади,

при Українському культурному товаристві нині функціонує Міжнародний лицей ім. Т. Шевченка.

Грунтовною працею щодо діяльності української спільноти в Турецькій Республіці та її сприйняття є аналітичний звіт Є. Габер та М. Воротнюк (Габер, Воротнюк, 2020), зроблений на замовлення Українського інституту. У ньому дослідниці виявили суспільне ставлення до України, українців та їх культури як етносу в Туреччині. Дослідження виконувалося за методом глибинних інтерв'ю, які бралися насамперед з представників фахових спільнот, зокрема у культурних агентів, представників владних інституцій, дипломатичного корпусу, міжнародних організацій, а також української діаспори. У звіті неодноразово зазначалося, що не дивлячись на спільну історичну спадщину та географічну близькість, Україна сприймається не як окрема країна. Для більшості респондентів, окрім представників української спільноти, Україна є частиною домінуючої російської культури та великого російського імперського простору.

Спільна публікація І. Ключковської, О. П'ятковської, Ю. Марусика, В. Черепенчук та Х. Манюк (Ключковська та ін, 2022) розглянула міграцію з України до Турецької Республіки та загострила увагу на проблемах збереження національної ідентичності та її трансформації, процесах утворення громад українців, підтримці зв'язків мігрантів з Україною, а також візії їхнього майбутнього й перспектив громади, особливо в часи російсько-української війни. Вагомий наголос у дослідженні було зроблено на труднощах українських мігрантів у Туреччині.

Джерельна база дослідження представлена офіційними документами та звітами з сайтів дипломатичних інституцій України і Туреччини та матеріали ЗМІ обох країн. Факти, почерпнуті з сайтів дипломатичних інституцій: сайтів Посольства України в Турецькій Республіці дають інформацію про сучасний стан та розвиток української громади в Туреччині, про реалізацію українцями соціально-гуманітарних проєктів у цій країні та ін.. Матеріали ЗМІ досить часто детально розкривають зміст реалізації діаспорою соціально-гуманітарних проєктів у Туреччині та розповідають про життя українців у Турецькій Республіці під час повномасштабного вторгнення Росії до України.

Мета статті полягає у тому, аби розкрити діяльності української діаспори в Туреччині в часи повномасштабного вторгнення РФ до України та показати виклики, породжені потужною агресією Росії.

Виклад основного матеріалу. За даними Посольства України в Турецькій Республіці (Укра-

їнська громада в Туреччині...), число українців, які постійно або тимчасово проживали на її території до 24 лютого 2022 року складало 38 тисяч осіб. Разом з тим, після початку повномасштабної війни Росії проти України, за даними турецького уряду, до Туреччини в'їхало понад 844 тис. наших співвітчизників, однак станом на грудень 2023 року більшість з них виїхали до інших країн чи повернулися до України. Наразі кількість українців, які залишилися на тимчасове проживання в Турецькій Республіці складає близько 23 тис. осіб (Українська громада в Туреччині...). Географічний розподіл українців за регіонами виглядає неоднорідним. Так, у містах Стамбул та Анталія проживає близько 15000 українців, у Бурсі – понад 1100, у Анкарі – до 5000 (Українська громада в Туреччині...). Як бачимо, більшість наших співвітчизників оселилися на південному заході країни, у найбільш економічно розвинених районах Туреччини..

Особливістю української діаспори в Туреччині є те, що серед представників нашої громади більшістю представляють жінки молодого чи середнього віку, які одружені з громадянами Туреччини. Проте, лише частина з них є соціально активними. Інші ж, в силу сімейних, матеріальних чи інших обставин, не беруть участі у громадсько-політичному житті української діаспори, особливо з числа тимчасових переселенців. Активну діяльність провадять понад 50 українців в Стамбулі, 40 осіб в Анталії та 40 осіб в Анкарі. Також високий рівень активності проявляють громади у Мармарісі, Мерсіні, Коньї, Адані, Бурсі та Коджаелі. Значну частку української діаспори становлять викладачі, підприємці та перекладачі.

З початком широкомасштабного вторгнення РФ до України Посольством та консульськими установами України поміж українських громад було організовано низку інформаційних та громадських акцій на підтримку України, ЗСУ, засудження агресії РФ і військових злочинів армії Росії проти громадян України. Зокрема, 24–25 лютого 2022 року Українська громада Стамбулу вийшла до будівлі російського консульства в Стамбулі на акцію протесту проти російської агресії та на підтримку України (У Стамбулі українці...). Учасники зібрання виконували гімн України та скандували про закриття Туреччиною стратегічно важливих проток Боспор та Дарданелли, припинення війни, притягненню Володимира Путіна та військово-політичне керівництво РФ до Міжнародного трибуналу за розв'язану війну. Участь в акції також взяли представники кримськотатарських діаспорних організацій, українські дипло-

мати, небайдужі громадяни Туреччини та представники інших країн.

Також, українська діаспора не стояла осторонь і у питаннях практичної допомоги Україні та її народу. З 24 лютого дипломатичні установи в Туреччині – Посольство України в Анкарі, генконсульство в Стамбулі та консульство в Анталії за сприяння української громади стали осередками організації збору, сортування, пакування та відправки гуманітарної допомоги в Україну. Громадяни Туреччини привозили харчі, одяг, предмети гігієни, ліки, багато з них допомагали грошима, перераховуючи їх на банківський спецрахунок, відкритий посольством в Анкарі для перерахування фінансової допомоги (Туреччина: від серця до серця...). Менше ніж за добу після відкриття рахунку було зібрано 1 млн 300 тисяч турецьких лір (близько 90 тисяч доларів США) Так, через можливості українських громад по всій Туреччині було організовано та налагоджено збір гуманітарної, медичної, фінансової та продовольчої допомоги на потреби України, а також надавалося активне сприяння у тимчасовому розселенні і забезпеченні базової допомоги вимушеним тимчасовим переселенцям з України (Туреччина: від серця до серця...).

Особливістю перебування переселенців в Туреччині є те, що жодних державних програм для них не передбачено, як і соціальної допомоги. Після 90 днів безвізового перебування українці, які залишаються в Туреччині, мають легалізуватися. За словами голови ГО «Українська спілка в Анкарі» Юлії Білецької (Туристи, а не біженці...), міграційна служба Турецької Республіки пропонує оформити туристичну посвідку на проживання, яка разом із медичним страхуванням коштує близько 400 доларів. Українців, які постраждали під час війни, сприймають радше як туристів, ніж біженців. Турецький уряд в більшості скеровував українців отримати саме туристичний статус, навіть коли вони подавалися на міжнародний захист. Турецька сторона відмовляла і часто лякала певними обмеженнями у проживанні, проте 7131 осіб отримали міжнародний захист. Однак, міжнародний захист українцям все ж дають неохоче. Коли вони вирішують його отримати, можуть достатньо довго перебувати в статусі «заявника» і чекати на розгляд документів. За словами голови ГО, це може тривати довше за відведені законом Туреччини 6 місяців (Туристи, а не біженці...). Одна з основних причин, через яку українці їдуть з Туреччини – неможливість працевлаштуватися. Якщо людина має туристичну посвідку на проживання, то вона не має права працювати. Працевлаштуватися можна тільки

якщо роботодавець самостійно оформить дозвіл. Однак, не дивлячись на відсутність державних програм щодо підтримки біженців, було запущено масштабний проєкт підтримки від міжнародної організації «АСАМ»¹, тому вся допомога забезпечується волонтерськими організаціями. Даний проєкт є наразі єдиною централізованою ініціативою з підтримки українців в Туреччині. У рамках проєкту українські біженці отримують правову підтримку, юридичну інформацію про права та обов'язки в Туреччині, допомогу з перекладу, тощо. До проєкту долучені перекладачі, юристи, експерти з захисту дітей, медичні педагоги, спеціалісти з питань інклюзії. З усіх питань допомоги в рамках проєкту було відкрито гарячу лінію, на яку могли звертатися біженці за допомогою. З 4 серпня 2022 року офіс «ASAM» почав працювати в Анталії (Для українців в Туреччині...).

Також Асоціацією солідарності з біженцями й іммігрантами (ASAM) разом з Дитячим фондом ООН (UNICEF) та Посольством України в Туреччині в столиці Туреччини, в Анкарі, 3 серпня 2022 року організували тренінг з розвитку потенціалу для українських організацій та керівників українських громад, що офіційно діють в різних регіонах Туреччини (В Анкарі відбувся...). На тренінгу вчили, вирішувати побутові питання, отримання соціальної допомоги, забезпечення освітою, медичним страхуванням, безпеку жінок та дітей, юридичні основи й особливості турецького міграційного законодавства по перебуванню в країні.

Відсутність очного навчання для дітей – ще одна причина, через яку українці не затримуються в Туреччині. Переважна більшість дітей, які вимушено виїхали з України, сьогодні навчаються дистанційно. Відповідно до Конституції Турецької Республіки єдиною державною мовою, обов'язковою для вивчення для усіх громадян країни, є турецька (Українська громада в Туреччині...). Вивчення мов нацменшин відбувається, в першу чергу, в рамках діяльності культурно-освітніх громадських організацій, які забезпечують також культурні, освітні та інформаційні права нацменшин. Станом на 2024 рік в Туреччині діють 20 українських спілок. Для забезпечення освітньо-культурних потреб дітей на базі цих спілок було організовано суботні школи чи укра-

¹ Турецька неурядова організація Асоціація солідарності з біженцями та іммігрантами (ASAM) була заснована у 1995 році в Анкарі як незалежна та неприбуткова організація для допомоги шукачам притулку та мігрантам. Організація працює у сфері міграції у більше ніж 30 провінціях, де діють 60 офісів.

їнські класи, які забезпечують дітей навчальною і художньою літературою, проводять культурні заходи, святкування національних свят. Діаспорна організація «Українське товариство взаємодопомоги» в Стамбулі літом 2022 року для дітей вимушених переселенців з України й учнів української суботньої школи організували літній табір «Барвінок» з елементами української скаутської організації «Пласт». Як зазначила очільниця Українського товариства взаємодопомоги в Стамбулі, організаторка табору Тетяна Фецац (У Стамбулі за підтримки...), у ньому брали участь 140 дітей з різних куточків України, зокрема із Запоріжжя, Северодонецька, Миколаєва, Дніпра, Харкова, Києва, Кривого Рогу, Одеси, Херсона, та Чорнобаївки. Так, українська громада в Анкарі відзначила День вишиванки (В Анкарі відзначили...), де наші співвітчизники були вбрані у вишивані сорочки. Діаспоряни зібралися в Українському парку, де у 2023 році висадили дерева, саджанці яких були привезені з України. Захід було організовано Посольством України в Туреччині та Українською спілкою в Анкарі. Цим заходом посол України в Туреччині Василь Бондар підкреслив важливість цього дня, який об'єднує українців у багатьох куточках світу. Дипломат наголосив на важливості єдності та злагодженості української спільноти та громади в Туреччині заради підтримки, допомоги та перемоги України (В Анкарі відзначили...). Також, українська громада в Туреччині провела акцію в День пам'яті та перемоги над нацизмом у Другій світовій війні. До демонстрації долучилися представники громади, консульства, також небайдужі містяни (Акція пам'яті...). Жителі Анталії підтримали українську акцію. Багато турецьких громадян долучалися, говорили слова підтримки. Були також ті, хто запитував чому українська громада зібралася, адже вважали, що війна вже закінчилася. Однак діаспора пояснювала, що війна триває, про яку турецькі ЗМІ не повідомляють. Українська громада в Туреччині також активно сприяє розвитку національного культурного життя для наших співвітчизників. Так, Перший Український академічний театр для дітей та юнацтва представив виставу «Джергеля. Дівичдоля» (Український театр взяв участь...) в рамках театрального фестивалю, який відбувся в Анкарі. Цей театр вперше брав участь у фестивалі Туреччини. Вистава демонструвала елементи весільних обрядів в Україні. Чорні сукні у виставі символізували смуток за синами і доньками України, які загинули, боронячи рідну землю, але образ самої України – нареченої, що символізує надії, розвиток та світле майбутнє. Надзвичайний та Повно-

важний посол України в Туреччині Василь Бондар висловив сподівання, що після перемоги у всіх театрах України буде звучати турецька музика і будуть представлені турецькі актори (Український театр взяв участь...).

Ще одна особливість української діаспори в Туреччині в тому, що тут відсутня можливість об'єднання діаспорян навколо церкви. Проте, у багатьох країнах цей фактор єднання українців є потужним та, навіть, провідним. Ситуація із забезпеченням релігійних потреб в Туреччині має складності. Багато українських громадян, які приїжджають в Туреччину, змінюють релігію. Попри це, в діяльності українських громадських організацій відсутній релігійний тиск, так само, як і будь-який примус. Так, голова Української спілки в Анкарі Юлія Білецька розповідає, що на Великдень до Спілки приходять всі – мусульмани та православні. Для тих, хто змінив релігію, Великдень лишається культурним святом. Також українці Туреччини люблять відзначати свято Покрови – День козацтва та День захисника Вітчизни. Так само на цьому святі присутні як християни, так і мусульман (Білецька Б, 2018)

Висновки. Отже, розкривши діяльність української діаспори в Туреччині за період повномасштабного вторгнення РФ до України, можна зробити висновки щодо її нових тенденцій діяльності та викликів, породжених великою війною. Внаслідок вторгнення, Туреччина стала новим притулком для численної групи українських біженців, що призвело до збільшення української діаспори в країні. Біженці зіткнулися з низкою викликів, такими як адаптація до нових умов життя, мови та культурні відмінності. Важливою є підтримка з боку українських спілок та різних організацій, які допомагають інтегруватися в турецький простір. Українська діаспора в Туреччині активно долучилася до створення мереж підтримки та стала організовувати благодійні акції на допомогу Україні. Незважаючи на складнощі, українці в Туреччині намагаються підтримувати свою культуру, традиції та мову. Це проявляється в організації культурних заходів, святкуванні українських свят та відкритті навчальних закладів. Досвід українців у Туреччині під час великої війни також акцентує увагу на важливості правового статусу мігрантів і забезпечення їхніх прав, що потребує уваги з боку державних структур. Війна в Україні активізувала глобальну солідарність, зокрема через українську діаспору, що формує нові шляхи співпраці з іншими країнами в забезпеченні політичної та матеріальної підтримки до повної перемоги нашої держави над країною-терористкою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Акція пам'яті: українці Туреччини вийшли на демонстрацію. *Світовий конгрес українців*. URL: <https://www.ukrainianworldcongress.org/ua/akczia-pamiati-ukrayinci-turechchyny-vyishly-na-demonstraciiu/> (дата звернення: 19.08.2024).
2. Аулін О. Основні тренди сучасного розвитку між державних українсько-турецьких відносин. «Україна: контекст світових подій». Аналітичні записки Державної установи «Інститут всесвітньої історії НАН України» (2017–2019 рр.), 2019. С. 438–444.
3. Білецька Б. Українська діаспора в Туреччині має жіноче обличчя. *Наш світ*. URL: <http://nashsvit.in.ua/?p=5220> (дата звернення 22.08.2024)
4. В Анкарі відбувся тренінг для керівників українських громад. *Ukr-karadeniz*. URL: <https://ukr-karadeniz.com/v-ankar%D1%96-v%D1%96dbvusya-tren%D1%96ng-dlya-ker%D1%96vnik%D1%96v-ukrainskikh-gromad> (дата звернення 22.08.2024)
5. В Анкарі відзначили День вишиванки. *Укрінформ*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-diaspora/3864588-v-ankari-vidznacili-den-visivanki.html> (дата звернення: 19.08.2024).
6. Габер Є., Воротнок М. Сприйняття України в Туреччині. *Український інститут*. URL: <https://ui.org.ua/sectors/projects/research-sectors/research-ukraine-in-turkey/> (дата звернення: 14.08.2024).
7. Для українців в Туреччині запустили гарячу лінію. *Visitukraine*. URL: <https://visitukraine.today/uk/blog/658/dlya-ukrainsiv-v-tureccini-zapustili-garyacu-liniyu> (дата звернення 22.08.2024)
8. Ключковська, І., П'ятковська, О., Марусик, Ю., Черепенчук, В., Манюк, Х. Українці Туреччини: суспільство, ідентичність, майбутнє. Результати дослідження. Львів, 2022. 315 с. URL: <https://miok.lviv.ua/?p=21047> (дата звернення: 15.08.2024)
9. Саган Г. Історична ретроспекція української присутності на турецькій землі. *Вісник Черкаського університету. Серія. Історичні науки. Черкаський університет імені Богдана Хмельницького*. Вип.4, 2017. С. 63–70.
10. Саган Г. Парадигми української присутності на турецькій землі. *Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії. Наук. запис. Рівненського державного гуманітарного ун-ту*. Вип. 9. Рівне, 2006. С. 10–16.
11. Сухобокова О. Українська громада в Туреччині: від національної спільноти до діаспори. *Східний світ*. 2021. № 3. С. 135–148. DOI: <https://doi.org/10.15407/orientw2021.03.135> (дата звернення: 14.08.2024).
12. Туреччина: від серця до серця – разом до перемоги. *Укрінформ*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-diaspora/3436652-tureccina-vid-serca-do-serca-razom-do-peremogi.html> (дата звернення: 15.08.2024).
13. Туристи, а не біженці: українці, які тікали від війни, зрідка затримуються в Туреччині. *RFI*. URL: <http://surl.li/nzutws> (дата звернення: 18.08.2024).
14. У Стамбулі за підтримки Baykar Makina проходить табір для дітей вимушених переселенців з України. *Укрінформ*. <https://www.ukrinform.ua/rubric-diaspora/3550678-u-stambuli-za-pidtrimki-baykar-makina-prohodit-tabir-dla-ditej-vimusenih-pereselenciv-z-ukraini.html> (дата звернення 22.08.2024)
15. У Стамбулі українці другий день поспіль пікетують консульство РФ. *Укрінформ*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-diaspora/3412979-u-stambuli-ukrayinci-drugij-den-pospil-piketuut-konsulstvo-rf.html> (дата звернення: 15.08.2024).
16. Українська громада в Туреччині. *Посольство України в Турецькій Республіці*. URL: <https://turkiye.mfa.gov.ua/sprivrobintstvo/ukrayinska-gromada-v-turechchini> (дата звернення: 15.08.2024).
17. Український театр взяв участь у фестивалі в Анкарі. *Укрінформ*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-diaspora/3777779-ukrainskij-teatr-vzav-ucast-u-festivali-v-ankari.html> (дата звернення: 22.08.2024).

REFERENCES

1. Aktsiia pam'iaty: ukrainsi Turechchyny vyishly na demonstratsiiu (2024, 9 of May) [Action of remembrance: Ukrainians in Turkey demonstrate] Cvitovy konhres ukrainsiv [Ukrainian World Congress] URL: <https://www.ukrainianworldcongress.org/ua/akczia-pamiati-ukrayinci-turechchyny-vyishly-na-demonstraciiu/> [in Ukrainian]
2. Aulin, O. (2019) Osnovni trendy suchasnoho rozvytku mizh derzhavnykh ukrainsko-turetskykh vidnosyn [Basic trends of the dry season development of the Ukrainian-Turkish visions] «Ukraina: kontekst svitovykh podii». Analitychni zapysky Derzhavnoi ustanovy «Instytut vsesvitnoi istorii NAN Ukrainy» (2017–2019 pp.) – Ukraine: Context of World Events'. Analytical Notes of the State Institution 'Institute of World History of the National Academy of Sciences of Ukraine' (2017–2019), 9. 438–444 [in Ukrainian]
3. Biletska, B. Ukrainska diaspora v Turechchyni maie zhinoche oblychchia [Ukrainian diaspora in Turkey has a female face.] Nash svit [Our world] URL: <http://nashsvit.in.ua/?p=5220> [in Ukrainian]
4. Dlia ukrainsiv v Turechchyni zapustyly hariachu liniuu [A hotline has been launched for Ukrainians in Turkey] Visitukraine. URL: <https://visitukraine.today/uk/blog/658/dlya-ukrainsiv-v-tureccini-zapustili-garyacu-liniyu> [in Ukrainian]
5. Gaber, E., Vorotnyuk, M. Spryniatia Ukrainy v Turechchyni [Perception of Ukraine in Turkey] Ukrainskyi instytut [The Ukrainian Institute] URL: <https://ui.org.ua/sectors/projects/research-sectors/research-ukraine-in-turkey/> [in Ukrainian]
6. Kliuchkovska, I., Piatkovska, O., Marusyk, Yu., Cherepenchuk, V., & Maniuk, Kh. (2022). Ukrainsi Turechchyny: suspilstvo, identychnist, maibutnie. Rezultaty doslidzhennia [Ukrainians in Turkey: society, identity, future. Research results] Lviv. p. 315. URL: <https://miok.lviv.ua/?p=21047> [in Ukrainian]
7. Sahan, H (2017). Istorychna retrospektsiia ukrainskoi prysutnosti na turetskii zemli [Historical retrospection of the Ukrainian presence on Turkish soil] Visnyk Cherkaskoho universytetu. Serii. Istorychni nauky. Cherkaskyi universytet imeni Bohdana Khmelnytskoho – Bulletin of Cherkasy University. Series. Historical sciences. Bohdan Khmelnytsky Cherkasy University, 4. 63–70 [in Ukrainian]

8. Sahan, H. (2006). Paradyhmy ukrainskoi prysutnosti na turetskii zemli. Aktualni problemy vitchyznianoï ta vsesvitnoi istorii [The Paradoxes of Ukrainian Presence on Turkish Soil.]. Nauk. zapys. Rivnenskoho derzhavnoho humanitarnoho un-tu – Actual problems of national and world history. Scientific record. Rivne State Humanitarian University, 9. 10–16 [in Ukrainian]
9. Sukhobokova, O. Ukrainska hromada v Turechchyni: vid natsionalnoi spilnoty do diaspory [Ukrainian community in Turkey: from national community to diaspora] Skhidnyi svit – Eastern World, 3. 135–148. DOI: <https://doi.org/10.15407/orientw2021.03.135> [in Ukrainian].
10. Turechchyna: vid sertsia do sertsia – razom do peremohy [Turkey: from heart to heart – together to victory] Ukrinform. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-diaspora/3436652-tureccina-vid-serca-do-serca-razom-do-peremogi.html> [in Ukrainian]
11. Turysty, a ne bizhentsi: ukraintsi, yaki tikaly vid viiny, zridka zatrymuiutsia v Turechchyni [Tourists, not refugees: Ukrainians fleeing the war rarely stay in Turkey] RFI. URL: <http://surl.li/nzytws> [in Ukrainian]
12. U Stambuli ukraintsi druhyi den pospil piketuiut konsulstvo RF [Ukrainians picket the Russian consulate in Istanbul for the second day in a row] Ukrinform. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-diaspora/3412979-u-stambuli-ukraintsi-drugij-den-pospil-piketuiut-konsulstvo-rf.html> [in Ukrainian]
13. U Stambuli za pidtrymky Baykar Makina prokhodyt tabir dlia diteï vymushenykh pereselentsiv z Ukrainy [A camp for children of internally displaced persons from Ukraine is held in Istanbul with the support of Baykar Makina] Ukrinform. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-diaspora/3550678-u-stambuli-za-pidtrimki-baykar-makina-prohodit-tabir-dla-ditej-vimusenih-pereselenciv-z-ukraini.html> [in Ukrainian]
14. Ukrainska hromada v Turechchyni [Ukrainian community in Turkey] Posolstvo Ukrainy v Turetskii Respublitsi [Embassy of Ukraine in the Republic of Türkiye] URL: <https://turkiye.mfa.gov.ua/spivrobotnictvo/ukrayinska-gromada-v-turechchini> [in Ukrainian]
15. Ukrainskyi teatr vziav uchast u festyvali v Ankari [Ukrainian theatre took part in the festival in Ankara.] Ukrinform. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-diaspora/3777779-ukrainskij-teatr-vzav-uchast-u-festyvali-v-ankari.html> [in Ukrainian]
16. V Ankari vidbuvsia treninh dlia kerivnykiv ukrainskykh hromad [A training for Ukrainian community leaders was held in Ankara.] Ukr-karadeniz. URL: <https://ukr-karadeniz.com/v-ankar%D1%96-v%D1%96dbuvsya-tren%D1%96ng-dlya-ker%D1%96vnik%D1%96v-ukrainskikh-gromad> [in Ukrainian]
17. V Ankari vidznachyly Den vyshyvanky [Ankara celebrates the Day of Embroidery] Ukrinform. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-diaspora/3864588-v-ankari-vidznacili-den-visivanky.html> [in Ukrainian]